

ש פ ו פ ר ת ש ל ב י צ א

שהו"ד אינה אלא אם קריאה אע"פ שהיא באה לפני אות דגושה, כמו במגילה, בילה וכדומה.

כבר בימים קדומים קרה שטעו והבינו ביצים בחיריק במקום בצירה. סנהדרין ה' ע"ב: "פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה בני אדם שמגבלין עיסותיהם בטומאה (לא היו מקפידין לטהר כלילם). אמר להם: מפני מה אתם מגבלים עיסותיכם בטומאה? אמרו לו: תלמיד אחד בא לכאן והורה לנו: מי בצעים (ביצות) אין מכשרין. והוא "מי ביצים" (בצירה) דרש להו ואינה סבור מי בצעים (בחיריק) קאמר". ועיין בחוסי' שם, ד"ה ואינה. אמר ר"ת דאינה סבור דמי ביצים דקאמר דהיינו מי ביצים וכו'.

אל יחשוב אדם שמקרה של מנורה המקבלת שמן מקנה סוף או קליפת ביצה אינו אלא המצאה "קוואסטית". הוסיפה שבת ב, ה, המובאת גם בבבלי, מלמדנו שמעשה שהיה גרם להלכה זאת. כנראה שמנורות אלה לא היו נדירות בזמן העתיק.

בישיותו מ"ב ג' נאמר: "קנה רצוף לא ישבור, ופשטה כחה לא יכבה". אולי, ראה הנביא לפני עיני רוחו מנורה כזאת ופחיל עשן, וכשרצה לחאר את חולשתו של עבר ה', ועיין בבא מציעא ע"ד ע"ב ברש"י ד"ה כגון דמלפף, ועי"ש בשיטה מקובצת שכתב: "יש שגורסין ביצים בחיריק מלשון היגאה גומא בלי בציה. ופירש דלא כרש"י".

[מס' תרומה/פרק ט"ז/מ"ג ע"א]

ענין ריז

דע כי פסין זה טעוין המלידים שרוצים לנהל שינה משינה כל הלילה ויש להם נר של חרס והוא קטן מהשל השמן למדח כל הלילה ולקחין שפופרת של צילה ונורקין זה נקב דק והשמן מתפסק מעט מעט והשמן מתפסק מעט מעט. זה נשנה שמה שמפסק מן השמן וק"ל (צילה ריז ע"ה) להטותו שמן מן סר מ"ז משום מנכס זה כיון שהקטנה לר' חסור להסתפק ממנו.

[מס' תרומה/פרק ט"ז/מ"ג ע"א]

(.k. p'hood)

שפופרת של ביצה

"לא יקוב אדם שפופרת של ביצה..." (שבת כ"ט ע"ב) עדיין מנקדים בדפוסים משנה מנוקד ובסדורים — ביצה (בצירה) ומפרשים שפופרת בלשון קליפה, אע"פ שכבר המהרי"ל בסוף לקוטי מהרי"ל באר, שמדובר במשנה על קנה סוף, ויש לקרא ביצה (בחיריק).

נראה לי כי ביאורו של המהרי"ל וגירסה זאת אמיתית. לא מצאנו בשום מקום שקליפה תיקרא שפופרת, וכל מקום שנמצאת שפופרת פירושה קנה, בין מן הצומח ובין מעשה ידי אדם, עיין ערובין מ"ג ע"ב.

לפי מציב ידיעת לא פירושו הראשונים ששפופרת היא קליפה, ומחדש תפרוש הוא ר"ע מברטנורא. ואם במלנו של "לוי" המובאה, שמביא "הערך" — מפרש מלשון קליפה, ח"י זה פירושו של "לוי" על "הערך", ולא פירושו של הערך על המקור.

מכריע לענין זה הוא הקטע דלחלן מתוך ויקרא רבה ט"ז: "וברגליה תעכסה"... היתה מבטאה שפופרת של ביצה והיתה ממלאת אותה אפרסמון (מין בשם) ונותנת אותה תחת עקבותיה במגעליה, וכשהיתה רואה כה של בחורים, היתה רופסת עליה, והיה אותו מופעע בהן" וכו'. ואין ספק ששופקים כאן בחמר רד וגמיש כקנה, ולא במשהו שביד כקליפת ביצה.

"הערך" גורס, בויקרא רבה "שלפוחית של חרנגול". אך אין זה מעלה ומוריד. אינו יודע אם זמן יפה למעשה הנ"ל; ונראה לי, שהגרסה הזאת הועברה לויקרא רבה מתוך פסיקתא דרב כהנא. כי אם לא — אם אין גרסתנו עיקר — אין להבין מנין באה הגרסה שלפוחית אל הדפוס בספרים שלנו. אבל ייתכן גם שאחד ממעתיקי המדרש, שהתקשה בבארה "שפופרת של ביצה", החליף את דברי ויקרא רבה בכתוב בפסיקתא דרב כהנא. ועיין בהערות הרש"ש בויקרא רבה.

בדי' יש סדר עתיק גוסס אשכנז שדפס בולהמסדורף (גרמניה) בשנת 1718 ושם מנוקד בפרק "במה מדליקין": "שפופרת של ביצה", (בחיריק) והמתרגם מחרגם: "אין ירכעו פון גמיוכט", דהיינו קנה של ירק. ואין צורך לומר.

1 רש"י, שמות ט"ז י"ד מסביר שפופרת בלשון קליפה אך אין מכאן הוכחה על המשנה והגמרא.